

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtute Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

§. II. An liceat carnis vesci ad occultandam fidem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81031)

Aliter fortasse dicendum esset, si Princeps ille non præciperet subditis vsum vestis nouæ, vel alicuius noui signi ad illum finem, sed solum præciperet, vt certum vestis genus, quam ipsi iam subditi libere, & spontaneè solebant indifferenter gestare, deinceps ex debito gestarent in signum falsæ religionis. Tunc enim non videtur, quod subditi fideles deberent communem, & sibi iam familiarem vestem relinquere, ne viderentur Principi in falsa religione consentire: quia continuatio in veste sua priori non esset determinatè signum obedientiæ, vel mutatæ religionis, cum satis constare posset de alio fine, & vfu persecutandi in ea veste: imò lex illa magis videretur tendere ad cognoscendos fideles per nouum signum, nempe per dimissionem prioris vestis, quam legem vidimus iam nõ obligare ad nouum signum christianitatis à Principe infideli præceptum vsurpandum, quod esset positiuè se ipsos prodere, & manifestare. Quid enim, si Princeps ille præciperet suis subditis surgere media nocte, & dare signum ad preces falsi ritus cauendas? Numquid ideo monachi deberet abstinere à ritu religioso surgendi media nocte ad preces matutinas Deo offerendas? Quid, si præciperet gestare circulos in cultu idoli similes iis, quos nunc gestamus in honorem B. Virginis? numquid ab his deberemus abstinere? Quid denique si præciperet abstinere à carnibus feria sexta in cultum hominis sceleratis? numquid deberemus vesci carnibus ea die, ne videremur Principi obedire? Hæc ergo, & similia si præciperetur, non essent signa determinata obedientiæ, aut vitiosi cultus, quia in iis circumstantiis nemo prudenter ex solo illo signo iudicaret determinatè, quod retineretur ea signa ob legem denuo latam, & non potius ob easdem rationes, ob quas antea ab eisdem vsurpantur.

§. II.

An liceat carnibus vesci ad occultandam fidem.

99 **N**on loquimur nunc de esu ciborum, in quo videtur esse positiuus cultus falsæ religionis, qualia sunt idolothyta, de quibus postea specialiter dicendum erit, sed de cibis communibus, & qui aliàs nec naturali, nec diuino iure positiuo prohibiti sunt, sed solum iure humano ecclesiastico: de quibus est communis quæstio, an Catholicus transiens per loca hæreticorum, qui præcepta ecclesiæ non curant, possit, ne ab illis deprehendatur, vesci carnibus, & conformare se cum illis, qui iis vescuntur, etiam in diebus, quibus ecclesiastico præcepto prohibentur.

Certum est, sine causa, & necessitate id non licere, cum vrgeat ecclesiæ præceptum. Necessitas autem hæc potest esse duplex, altera ab intrinseco, altera ab extrinseco. Ab intrinseco esset, quando alij cibi non suppetere, & esset fame pericundum, nisi carnes edantur. Item si alij cibi ob ægritudinem noxij sint, & ideo infirmus carni esu indigeat. Ab extrinseco est, quando aliis, quia hæretici sunt, carnes comedentibus, si tu ob religionem ab iis abstineas, deprehenderis, & apud illos periclitaberis.

100 Loquendo de necessitate ab intrinseco, certum de necessitate est, posse catholicum etiã in locis hæreticorum, quando alij cibi non suppetant, carnes comedere.

Card. de Lugo de Virtute Fidei diuina.

re, ne fame pereat, quod etiam procedit, quando ob ægritudinem esu carniū indiget: nam lex Ecclesiastica non obligat in ea necessitate, quæ stante, perinde est, ac si non esset dies prohibitionis, sed alia dies, cum necessitas impediatur, ne lex pro eo articulo lata sit. Difficultas esse posset, an necessaria sit tunc protestatio, quæ dicat hæreticis præsentibus, se vesci carnibus ob necessitatē, & non quia catholicus non sit. Et quidem, si adstantibus nota sit necessitas, eam protestationem necessariam non esse, docet Hurtado in *presenti disp.* 48. §. 81. & 97. quia in iis circumstantiis esus carniū nullo modo significat defectum à fide, cum in locis etiam catholicis omnes in ægritudine carnibus vescantur, nec prohibitio pro eo casu lata sit. Quod si hæretici id tribuant defectui fidei, erit scandalum passiuum, & pharisaicum, ex ignorantia, vel malitia ortum eorum, qui scandalizantur absq; sufficienti fundamento; si tamen ob ignorantiam scandalizandi essent in suam spiritualem ruinam, & posses absque magno detrimento scandalum illud vitare facta protestatione necessitatis excusantis, & integritatis tuæ fidei, non videtur dubium, quod saltem ex charitate tenereris id facere, neque hoc credo ab illo auctore, vel ab alio negari. Si verò illis necessitas tua nota non sit, idem auctor cum aliis concedit, posse te protestationem omittre, & carnes edere, si ex protestatione timeas tibi vitæ periculum; quia comestio ipsa de se licita est, & scandalum non est actiuum, sed passiuum ortum ex eorum ignorantia, qui æstimare deberent plures esse posse causas vescendi carnibus præter hæresim, nec semper morbos occultos in facie apparere, nec tu debes cum tanto detrimento proprio eiusmodi scandalum præcauere: quod verissimum est, sed immeritò doctrinam restrinxit auctor hic ad casum, quo ex protestatione facta vitæ periculum sequeretur, minus enim detrimentum sufficit, vt non sit obligatio impediendi scandalum passiuum, quale illud esset in casu posito, vt videbimus.

Dubitari circa hoc potest, an si ægroto, qui aliàs possit licitè carnibus vesci, præcipiat Tyrannus, vt in signum infidelitatis carnibus vescatur, possit adhuc in iis circumstantiis eas comedere. Ad hoc Hurtado ubi *suprà* §. 101. respondit, egregiè facturum ægroto, si etiam cum vitæ discrimine euidenti à carnibus tunc abstineat, quia vitam exponit periculo ob catholicæ religionis cultum, & obedientiam legis Ecclesiasticæ. Posse tamen licitè carnibus vesci, præmissa protestatione, quod id faciat ob ægritudinem, & non propter Principis imperium. Hæc secunda pars verissima est; de primæ autem partis veritate dubito: cum enim ita facile possit, protestatione præmissa, tollere omnem apparentiam falsi cultus, & superstitiosæ obedienciæ, nõ video quo iure possit remedium naturale ad propriam vitam sine vlla necessitate relinquere. Nec exponit tunc se periculo ob custodiã ecclesiasticæ legis, cum lex ecclesiastica eiusmodi ægroto non comprehendat, vt constat, & per consequens illa abstinentia tunc non est cultus catholicæ religionis, imò catholica religio præcipit esum carniū in tali necessitate. Quam obligationem naturalem nõ tollit præceptum illud Tyranni: alioquin, si præciperet tibi, vt aliquid in genere comederes in honorem idoli, & assidue ad hoc vrgeret, posses licitè per hebdomadam, aut amplius ab omni cibo

11 3 absti

abstinere, ne Tyranni præcepto obedire videaris: quod certe nemo admittet: ridicula enim postea præcepta Tyranni cum risu potius & contemptu reiici debent faciendo ea, quæ seculo tali præcepto faciendæ essent. Quo autem sensu S. Augustinus epist. 154. dixerit, abstinendum esse ab idolothyto etiam in articulo mortis, & christiana virtute moriendum; explicabimus paulo post agendo de idolothytis. Videatur Vasquez in 1.2. disp. 162. num. 32. qui eo casu dicit, non posse licite ab idolothyto abstineri.

102 Petes, quid si Tyrannus in odium fidei præcipiat homini robulto, & bene valenti comedere carnes in contemptum fidei, & ad hunc finem auferat ei omnem alium cibum præter carnes; an tunc possit illas comedere? Videtur consequenter dicendum quando inedia, & abstinencia reduceret eum ad periculum graue vitæ, vel sanitatis, posse vtiq; præmissa prædicta protestatione: quia licet necessitas illa proueniret ab extrinseco ab initio, postea tamen fit necessitas intrinseca naturæ deficientis, & periclitantis ob defectum alimentum, quare haberet se sicut ille, qui ob carentiam alterius alimentum comedit carnes, ne pereat: iam enim in eo statum caret omni alio alimento, & parum videtur referre, quod hæc ipsa carentia proueniat à Tyranno, vel aliq. casu fortuito, cum eodem modo transeat in necessitatem intrinsecam ipsius naturæ, quæ alimentum aliquo indiget ad vitam, & eo deficiente lex ecclesiastica non obligat, nec comestio illa censetur obedientia Tyranno exhibita, sed vsus licitus cibi cessante legis obligatione. Ceterum in hoc casu puto esse specialem difficultatem, vt videbimus §. sequenti num. 111.

103 Hoc ergo supposito de necessitate proueniente ab intrinseco, dicendum restat nunc de necessitate ab extrinseco proueniente. Hæc autem rursus duplex esse potest. Prima est, quando Tyrannus in contemptum legis ecclesiasticæ præcipit carniū prohibitarum esum, & nisi comedas, mortem minatur. Quo casu ex omnium sententia illicita est talis comestio. Ita supponit Sanchez dicto c. 4. n. 25. Coninch ubi supra n. 3. & 54. & alij, quos affert & sequitur Hurtado dicta disp. 48. §. 100. nec excusaris protestans, te non comedere carnes in contemptum ecclesiæ, sed propter necessitatem ad vitandam mortem. Ratio autem est, quia licet lex humana non obliget cum tanto detrimento ad sui obseruationem materialem, semper tamen obligat ne contemnatur, siue hæc obligatio sit ab ipsa lege, siue (quod verius puto) proueniat à lege diuina, & naturali, eo quod contemptus ille sit intrinsece malus, & nunquam admittendus. In casu autem posito comestio in talibus circumstantiis continet legis ecclesiasticæ contemptum, cum non deseruiat ad conservandam vitam, quatenus præstat alimentum) suppono enim alimenta alia non deesse) sed præcisè quatenus est obedientia exhibita præcepto impio, & cooperatio Principi religionem contemnenti, cui consentis ad vitandam mortem. Sicut ergo supra diximus, non licere vsum alicuius signi vrgente Tyranno, qui illud præcipit in signum fidei negatæ, licet non vrgente illo præcepto posses licite vestem illam, vel signum vsurpare, quod de se non est determinatum ad significandam fidei negationem; ita de carniū esu dicendum est, quia licet extra eum casum licitus esset ad te occultandum, vt postea dicemus, vel

ob alias causas: in eo tamen casu licitus non est, quia continet obedientiam expressam Tyranno præcipienti religionis contemptum. Vide facillimi Machabei huius obligationis consilium: luerunt atrocissima pati tormenta, & mortem crudelissimam, quam carnis lege sibi prohibitis vesci Tyranno id præcipiente, licet aliis si nulli alij cibi suppetere, potuissent licite ita vesci ad conservandam vitam, sicut & alij poterunt sabbato præliari ad se se ab iniuriis aggressoribus defendendos, & David poruit panes propositionis sibi aliis prohibitos licite in necessitate comedere.

Secunda ergo necessitas ab extrinseco esse potest, quando nullum vrget Tyranni præceptum cogentis carnes comedere, sed tamen transiit per loca hæreticorum, vbi omnes eas comedunt, tu etiam eas comedis, ne si abstineas, prodas te ipsum Catholicum, & ea de causa periclitaris. Quo casu P. Valentia 2. tom. disp. 7. quest. 15. puncto 6. §. 4. casu 4. dicit, id non licere in iis locis, in quibus eiusmodi abstinencia est velut signum & tessera fidei Catholicæ. Alij tamen communiter, & verius id concedunt licere. Azor, Becanus, & alij, quos affert, & sequitur Hurtado ubi supra §. 99. Sanchez dicto num. 25. Coninch. dicto dub. 3. num. 50. & alij communiter. Ratio autem est, quia præceptum Ecclesiæ non obligat cum tanto detrimento. Præceptum autem diuinum fidei, vel religionis tunc non intercedit: quia comestio illa nec secundum se, nec in iis circumstantiis est signum determinatè significans fidei negationem, vel formalem contemptum præcepti: cum multi etiam Catholici carnes ex gula sine necessitate comedant, & cum possis morbo occulto laborare, quo à præcepto excuseris; quare licet alij suspicentur, te esse hæreticum, id sine sufficienti fundamento iudicabitur: Catholici verò vel etiam hæretici, qui te catholicum esse sciunt, indicabunt potius te id facere, ne te periculosè prodas: quare sicut ob similem causam poteris breuiarium non deferre, & officium diuinum omittere, quando id sine periculo deferre non posses, ita poteris abstinencia ecclesiasticam ob simile periculum omittere, cum neutra lex cum tanto periculo obliget.

Circa hoc notandum est primò Hurtadum loco citato, videri hanc licentiam limitare ad casum, quo, nisi carnes comedas, adducaris in extremum vitæ periculum. Alij tamen non videntur ita strictè loqui, nam Sánchez loquitur, quando subastineant, grauis damni periculum subeunt, vt carceris, tormentorum, amissionis bonorum, &c. Coninch generalius loquitur, dicens, id licere ad vitandam graue periculum. Ego quidem concedam, maius damnum requiri, quam sit illud, ob quod Ecclesiæ præcepta communiter non obligant: minus enim damnum sufficeret ad omittendum facrum in die festo, quam ad esum illum carniū, qui in circumstantiis est signum aliquod, licet non omnino determinatum, falsæ religionis, ad quod licite vsurpandum grauior causa requiritur propter fidei, & religionis obseruantiam, quæ ab omni specie mali nos abstinere cogit, & eo grauiorem causam requiri diximus, quo signum illud minus habet indifferentiam: non tamen puto requiri semper vitæ periculum, citra quod possunt alia timeri mala, quæ excusent, qualia sunt ea, quæ Sanchez attulit in exemplum.

Vnde secundò notandū est, in aliquibus casibus

Quibus in casibus sit licitum.
 bus illum carniū esum non esse licitum, quos prudenter proposuit Coninch loco citato. Primus est, quando quis ab omnibus presentibus scitur esse catholicus: tunc enim parum refert, quod videant eius abstinentiam: secus esset, si aliqui soli id scirent, alij verò nescirent, à quibus merito timendum esset, ad quod sufficeret, si vnus id nesciret, si ille æquè posset nocere. Secundus casus est, quando solum rimetur periculum irrisiōis, quod leuissimum malum est, & à viro Catholico potius reputanda sibi esset in honorem, quàm in ignominiam. Tertius est, quando aliquo pretextu posses eam necessitate vitare, prætexendo debilitatem stomachi, vel appetitum piscium, vel ororum: quo casu pretextus ille non esset contra fidem, etiam si esset fictus, vt cum alijs notant Sanchez num. 24. & Hurtado ubi supra, posset tamen esse mendacium veniale, nisi aliqua iusta æquiuocatione vitaris. Quartus casus est, quando etiam sine superioris coactione, fœdales heretici sese mutuo inuitant, & hortantur ad esum carniū in contemptum Ecclesiæ, vel vt probent an sit ibi aliquis Catholicus, qui nō audeat eas comedere, quia circumstantia illa videtur determinare esum carniū ad significandam defectionem vel à fide, vel ab obedientia Ecclesiæ, vt probat Coninch ubi supra num. 33. in fine. in quo minis cautè loquitur Sanchez num. 25. dicens, eos non peccare, nisi vel aliorum sit magna offensio, aut nisi exploretur, & tenetur eorum religio auctoritate publica: nam vt vidimus, non excusatur etiam, quando tentatur auctoritate priuata. Dixi tamen, eum minis cautè loquutum addens sine causa si publica. Nam in te fortasse non dissentit, cum statim subiungat, vel inde religionis nostra despectus oritur. Qui certè despectus oritur etiam in casu posito, quando à fœdalibus experimento illo religio exploratur, & tentatur. Vnde meliùs Castro Palao dicto puncto 17. num. 10. addidit auctoritate publica, vel priuata prouocatum non posse licitè carnes comedere.

§. III.

De Idolothytis, quando ea comedere sit licitum.

107 **D**ifficultas peculiaris est de idolothytis, seu cibis, qui idolis immolantur, siue carnes sint, siue panis, siue fructus, siue alij cibi siue etiam potus, de quibus comedere grande piaculum apud priscos christianos æstimabatur, & peccatum contra religionem, & fidem, eo quod comestio illa videretur cōtinere cultum falsi Dei, cui cibis ille consecratus, & immolatus erat. Loca Patrum videri possunt apud Iustinianum in ep. 1. ad Corinth. c. 8. & cap. 10. Maxime autem vigere videntur verba Augustini op. 154. & lib. de bono coniug. c. 16. & lib. 32. contra Faustum cap. 13. qui in vniuersum videtur docere, fame potius pereundum esse homini christiano, quàm eos cibos comedat, si constet esse ex immolatis idolo. Cui doctrinæ consentire videtur S. Leo ep. 77. ad Nicetam c. 5. ubi interrogatus de captiuis, qui apud Gentiles de iis cibis comederant, respondet, vt poenitentia satisfactione purgentur, & addit sine hoc terrar extorsit, siue fumes suaserit, non dubitet abolendum, id est remittendum per cordis poenitentiam: cum huiusmodi cibis pro

metu, aut indigentia, non pro religionis veneratione sit sumptus. Vbi videtur supponere peccatum interuenisse, alioquin non esset necessaria poenitentia ad remissionem impetrandam.

P. Vasquez in 1. 2. disp. 161. num. 32. putat illam Augustini sententiam rigidam esse in casu illo necessitatis, sicut & alij etiam censuerunt, ideoque ab illa discedendum, sicut etiam videtur discedere S. Thomas in 4. disp. 38. quest. 1. art. 4. quest. 1. ad 3. his verbis: non tamen aliquis debet se dimittere fame mori, antequam cum scandalo idolatriam committat: quia iniiceret sibi manus, & sic cum malo pona adiungeretur malum culpa. Vbi non solum in ea necessitate licitum esse putat, sed etiam necessarium ex precepto naturali comedere talem cibum. Ad verba verò S. Leonis respondet Vasquez n. 33. non loqui de extrema necessitate, sed de communi fame, & indigentia, qua laborare solent mendici. Quam expositionem approbant P. Salas tract. 14. de legib. disp. 11. n. 26. & P. Hurtado disp. 48. §. 83. qui tamen §. 82. sententiam Augustini amplectitur, quia non dixit esse obligationem in extrema necessitate abstinendi ab iis cibis immolatis, sed per modum consilij laudauit talem abstinentiam in eo etiam necessitatis articulo.

Ego loquendo de re ipsa licitum existimo esum eorum ciborum non solum, quando alij cibi non supperunt ad vitam conseruandam, quo casu præmissa protestatione. vt supra de esu carniū diximus, licitus est; sed etiam quoties non est species cooperationis ethnice, vel cultus falsi Dei aut scandalū adstantium, cum cibi ipsi de se indifferentes sint, nec extrinseca immortio eorū prauos effecerit. Quod non obscurè colligitur ex verbis Pauli 1. ad Cor. c. 8. & c. 10. ubi optimè explicuit, quando & cur comestio hæc sit illicita, his verbis: Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire, omnes quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Si quis autem dixerit hoc immolatum est idolis, nolite manducare propter illum, qui indicauit, & propter conscientiam dico non tuam, sed alterius. Ex quibus verbis colligitur clarè, ipsam comestionem immolati de se non esse malam; alioquin in dubio non posset fieri, sed deberet examinari, & expelli dubium: posse tamen vitari ex circumstantiis, hoc est, vel ratione scandalij, propter quod dixit idem Apostolus cap. 8. abstinendum esse ab iis cibis, quando infirmi scandalizantur. Videte, inquit, ne forte hæc licentia vestra offendiculum sit infirmis. Si enim quis viderit eum, qui habet scientiam in idolo recumbentem: nonne conscientia eius, cum sit infirma edificabitur ad manducandum idolothyta? & peribit infirmus in tua scientia, frater, propter quem Christus mortuus est? & in dicto cap. 10. ante verba supra relata dixerat; Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent, sed non omnia edificant. Nemo quod suum est, querat, sed quod alterius. Rursus vitari potest comestio ex loco, tempore, & alijs, quæ ostendant, illam fieri in cultum idoli; ideo enim Apostolus indicat abstinendum quando infidelis, qui te inuitauit, dicit, cibum illum esse immolatum idolo; quia eo ipso videtur te inuitare ad comedendum in cultum idoli; & tu videris inuitanti consentire, quod in iis circumstantiis esset contra religionem. Vnde celebratur meritò die 28. Aprilis fortitudo Sanctæ Valeriæ martyris, & coniugis S. Vitalis, quæ cum Ethnicis eam ad conue-

108

109

Sententia
Auctorum.